

raz drevja; vse mrgolelo je na tleh pod vejami, kjer sem z bakljo požigaval. Treba je bilo potem le omamljene in na tleh mrgoleče gosenice popolno vničiti, kar se prav lahko zgodi.

Tako narejena gosenična baklja mi je prav dobro služila, zlasti ker sem ž njo tudi gosenično zalogo med vejami vgonobiti mogel.

Škode pri drevju nisem celó nobene zapazil. Sadja je bilo toliko, kakor nikoli poprej. — Tudi letos, ko sem pregledaval drevje, ni bilo videti, da bi bilo to požiganje gosenic drevju kaj škodovalo.

Opomnim naj še, da tudi mojemu sosedu Matevžu Cererju, kateri se posluževa ravno take baklje, je prav izvrstno služila.

Na Vrhniki 4. aprila 1879.

P....o.

Gospodar sam svoj dobiček pobija,

kdor krta na senožetih in na vrtih ubija.

Časnik družbe kmetijske gornje-avstrijske je v svojem najnovejšem listu zopet povzdignil glas na pomoč krtom, kar so tudi „Novice“ mnogokrat uže storile, a ne še z zaželenim vspehom.

Velika sramota je res celó za stareje kmetovalce — piše omenjeni časnik — da še dandanes tega ne vedó, kar uže majhni fantiči v šolah povedati znajo, da krt le od črvov, hroščeve zalege in družega tacega mrčesa živi in se nikdar nikoli nobene koreninice ne dotakne; zato je uže danes po pravici zapisan v vrsto najboljših varuhov naših senožet in vrtov.

Pa kaj še? Ne le, da krte mnogi kmetovalci sami preganjajo, nekateri plačujejo še celó take hudo delce, da jim krte lovijo!

Naš krt, ki pokončá sila veliko škodljivcev, kot dobrotnik prekosí še celó škorca, katerega lepo varovati se otroci skoro uže v zibelki učijo.

Pa kaj neki je pregreha krtov, da jih nekateri ljudje tako strašansko preganjajo? Nič družega ne, kot to, da na senožetih in vrtih v manjših ali večjih kupčkah krtine delajo, s katerimi gospodarju pomoč na roko dajejo, da lepo, dobro in rahlo prst izpod zemlje na vrh mečejo in tako rodovitnost senožeti in vrta povekšujejo. In zato jih neumni ljudje ob glavo devajo!

Če tú in tam si kak kosce svojo koso skrha na krtinah, vsaj ni krt tega kriv, ampak le okornost zanikernega kosca. In če je včasih krtin tudi veliko, naj jih bo gospodar vesel, vsaj mu je krt izoral veliko dobre zemlje na vrh. Ali mar krt, ki je gospodarju to dobroto storil, zato zasluži, da se mu za tisti majhni trud, ki ga ima delavec s tem, da krtine ob pravem času razmeče, po življenji streže?!

Poglejmo zdaj, kako živi in kaj dela krt na polji in na vrtu?

Krt živi pod zemljo. Spomladi se napové na senožetih in vrtih s tem, da več ali manj večih ali manjših kupčkov prsti (krtin) na vrh izmeče. S tem, da je več ali manj krtin videti, kaže, da je več ali manj škodljivega mrčesa pod zemljo bilo, katerega je krt zalezoval, da ga je pomoril sebi v živež. Čem več krtin je tedaj kje, tem več škodljivega, korenine rastlin spodjedajočega mrčesa je bilo pod zemljo, za katerim je krt ril, da ga je vlovil. Temu mrčesu je pa mila nam natura odkazala zimsko stanovanje na naših travnikih in vrtih. Ker pa si krt, kakor vsaka druga žival, živeža iskati mora, gre tje, kjer živeža dobí, to je, na polji, senožetih in

vrtih. Ker pa tisti žužeki in črvi, od katerih živi, so jeseni in spomladi pod zemljo bolj pri vrhu, mora krt, ki za njimi streže, svoje poti bolj zgorej si delati in več krtine na zemljo metati. Čem bolj pa se je pozimi in iz začetka spomladi pod zemljo biva, čim mrčes vživel in razrastel tako, da zapustí notranjstvo zemlje, tem manj je krtu potreba, pod zemljo mu riti.

Naj zdaj omenimo še majhnega truda, ki ga krt gospodarju prizadeva s krtinami.

Brž ko je trava toliko dorastla, da se, kakor naši ljudje na kmetih pravijo, vrana pod njo skrije, naj se vелеva hlapcu, kakemu fantu ali kaki dekli, da z vilami ali grabljami razmeče krtine. Uže prvi dež bo potem to dobro prst v zemljo spral, vsa med tem morebiti potlačena travica se bode kmalu zopet vzdignila. Senožet in vrt ne trpita nobene škode, če delavec kaj trave pobodi, in koscu se ni več za koso bati. Se ve, da se mora to majhno delo tolikrat ponavljati, kolikorkrat je potrebno, kajti čem več je na senožeti ali vrtu podzemeljskega škodljivega mrčesa, tem dalje se mudí krt na takih zemljiščih, in se mudí tako dolgo, dokler vrta ali senožeti ni očistil mrčesov. Gotove skušnje kažejo, da so krti take senožeti, ki so bile polne črvov in žužekov, očistili o 3 letih, če se niso preganjali, in tako očistene senožeti so potem 10 let ostale proste mrčesov in krtov.

Krt pa ni bramor, ki živi od rastlinskih korenin in semen in je zato vrtom in senožetem jako škodljiva stvar, ki zasluži, da jo gospodar pokonča.

Zgodovinske stvari.

Najstarejši in najmogočnejši grofje Krajnske.*)

Vse do zdaj na svetlo dane knjige nam Turjačane in Šarfenberge (Svibno-Ostrovharje) za najstarejše plemenite rodovine krajnske dokazujejo, a kritično vendar še ni preiskaval nikdo, je li to tudi res ali ne. — Dandanes se ne verjame vse tako hitro, — treba je stalnih podlag, te pa so listine. Noben kritičen zgodovinar se ne bo dosti brigal za druge spise v tako važnih zgodovinskih stvaréh, posebno, ker nam je znano, kako maloverni (izvzemši Valvazorja in še nekatere druge) so stari zgodovinarji bili.

Res je, da je več naših plemenitih rodov starejših, kakor so listine, al kaj nam pomagajo ti dokazi brez podlage; prvi kritični zgodovinar, ki pride, pa nam vse podere in uniči, posebno zato, ker starodavni pisatelji niso virov pokazovali: od kodi so to ali uno vzeli, včasih se le plemenitažem prilizovaje.

Po tem kratkem uvodu naj stopimo k listinam, katere so nam merodajne, da zvemo, katera plemenita rodovina je najvažnejša v naši sredoveški začetni zgodovini.

Leta 972. je izročil cesar Oton I. Kunonu krajnsko marko (okrajno). Kunon je bival na Goričanah in imenoval se mejnega grofa krajnskega.¹⁾ Ta Kunon je bil dozdevno oče naslednjega Popona grofa Carniolae, in če je res, da je na Goričanah bival, bi se smelo misliti, da se je rodovina krajnskih grofov iz Goričanov začela in pozneje zaradi celozemskega gospodarstva Gorenske se „de Carniola“ zvala.

*) Naj mi oprostijo čitatelji, da po sedanji navadi besedo „krajnski“ napačno pišem, al beseda ta izhaja od „Krajna“ = Grenzland, in ker sem zmirom čital „pokrajna“, „Ukrajna“, okrajna gosposka mesto pokranja, Ukranja itd., zato se držim stoletnega pravopisa, ne pa neutemeljene poprave. Pis.

¹⁾ Klun „Arch.“ I. str. 2.